

Viite:

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 10.10.2022, VN/26649/2022

Asia:

Lausunto luonnoksesta Kansalliseksi metsästrategiaksi

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 2: Toimintaympäristön muutos

Strategialuonnoksessa todetaan, että strategian uudistamisen taustalla on metsäalan toimintaympäristön nopea muutos sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Metsästrategia ottaa entistä ajanmukaisemmin huomioon kokonaisvaltaisen kestävä kehityksen sekä myös metsien merkityksen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Suomi on sitoutunut ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen. Strategialuonnoksen mukaan metsäbiotalouden vahva tietopohja ja kannattava metsätalous sekä investoinnit jatkuvasti kehittyvään metsien hoitoon turvaavat metsien hyödyntämismahdollisuuksia myös tuleville sukupolville. Jatkuvan kehittymisen ja uudistumisen todetaan olevan välttämätöntä, jotta pystytään vastaamaan myös luontokadon ja ilmastonmuutoksen asettamiin haasteisiin ja kasvattamaan tasapainoisesti hyvinvointia metsistä ja metsille.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Oikeudellisen kestävyys ja oikeuden kestävä kehitys voidaan arvioida olevan kehittymässä ja tulossa vahvemmaksi yleiseksi osaksi oikeusjärjestyksiä. Useissa perustuslaeissa ympäristöperusoikeus ja lainsäätäjälle sen toteuttamiseksi annettu toimeksianto on sidottu nimenomaisesti kestävä kehityksen periaatteen toteuttamiseen. Kestävä kehitys liittyy yhtenä ulottuvuutena perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuteen ja kansainvälisiin oikeutta ympäristöön toteuttaviin sopimuksiin.

Ilmastonmuutos on hyvin laaja-alaisesti kaikkia yhteiskunnan osa-alueita ja kaikkien sen jäsenten arkipäivää koskettava ilmiö. Samoin ilmastonmuutos on jokseenkin kaikkien perus- ja ihmisoikeuksien käytön edellytyksiin ja siten koko oikeusjärjestykseen syvällisesti vaikuttava ilmiö ja vakava uhka laajalti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle ja viime kädessä koko kansanvaltaiselle oikeusvaltiolle. Ilmastonmuutoksen hillitsemisessä onnistuminen on yksi tärkeimmistä kansanvaltaista oikeusvaltiota turvaavista toimenpiteistä.

Perus- ja ihmisoikeusjärjestelmään sekä perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluu julkisen vallan velvoite suojata ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja turvata niiden toteutumisen edellytykset. Tämän katsotaan yhä konkreettisemmin ja vakiintuneemmin sisältävän julkisen vallan velvoitteen riittävän tehokkaasti torjua ja hillitä ilmastonmuutosta vähentämällä kasvihuonekaasujen päästöjä sekä pyrkimällä riittävän nopeasti hiilineutraaliksi tai hiilinegatiiviseksi samoin kuin ryhtymällä perus- ja ihmisoikeuksien sekä inhimillisen elämän edellytysten ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi muutoin tarvittaviin toimenpiteisiin riittävässä laajuudessa ja riittävän ripeästi.

Osallistumisoikeuksien toimivuus on keskeinen osa ilmastoresilienssiä. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen toimenpiteiden hyväksyttävyyden kannalta laajalla osallistumisella on olennainen merkitys. Olen myös uuden ilmastolain hallituksen esityksestä antamassani lausunnossa kiinnittänyt huomiota osallistumisoikeuksien merkitykseen (www.oikeuskansleri.fi, lausunnot, [OKV/1924/21/2021](https://www.oikeuskansleri.fi/asiat/lausunnot/2021/OKV/1924/21/2021)).

Strategialuonnoksessa on asianmukaisesti todettu se (s. 10), että vastuullinen toiminta edellyttää entistä vahvemmin ennakointia, erilaisten tavoitteiden yhteensovittamista mutta myös arvopohjaisia valintoja eri päätöksenteon tasoilla. Luonnoksen mukaan kolme merkittävimäksi arvioitua globaalia riskiä ovat ilmastonmuutosta hillitsevien ja sopeutumista edistävien toimenpiteiden epäonnistuminen, äärisääilmiöiden voimistuminen ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen (s. 12). Metsäsektori on keskeisessä roolissa energiaomavaraisuuden turvaamisessa ja pidemmän aikavälin vihreässä siirtymässä. Suomen pyrkimässä hiilineutraalisuuteen on metsien merkitys hiilinielujen ja –varastojen vahvistamisessa suuri. Suomi on sitoutunut omalta osaltaan pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen.

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Visio - Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille

Kansallisen metsästrategia 2035:n visio on tavoitella kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille. Vastuullisuus ja kestävyys ovat kantavina teemoina koko metsästrategiassa eli ihminen, talous ja ympäristö otetaan huomioon ja kannetaan vastuuta sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Strategian yhtenä päämääränä on vahvistaa metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä (s. 21).

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisella on jatkossa myös taloudellista arvoa kestävä kehityksen mukaisessa markkinataloudessa. Luonnon monimuotoisuudella on kansainvälisen sopimusnormiston ja asiantuntijatiedon valossa myös selkeä yhteytensä perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeussäännöksen 2 momentissa todettuun oikeuteen terveelliseen ympäristöön, jonka turvaaminen on julkisen vallan erityisenä velvollisuutena. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, oikeus terveelliseen ympäristöön sekä ympäristöä koskevaan päätöksentekoon osallistumisen laajat mahdollisuudet ja tehokkaat osallistumisoikeudet ovat niin kansainvälisessä ihmisoikeusajattelussa kuin Euroopan unionin ja kansallisessa perusoikeusjärjestelmässä painoarvoltaan vahvistuvia perus- ja ihmisoikeuksia.

Strategian tavoitteina on muun muassa kääntää talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehitys elpymisuralle ja vahvistaa metsien ilmastokestävyyttä. Tavoitteena on myös se, että viestintä ja vuorovaikutus lisäävät metsien käytön, metsäympäristön ja metsäkulttuurin ymmärrystä yhteiskunnassa ja erityisesti nuorten keskuudessa. Nämä tavoitteet ja niihin pääsemisen konkreettiset keinot on lueteltu asianmukaisesti kärkihankkeiden listauksessa (s. 25 -).

Huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 4.1: Hankesalkku ja 4.2: Kärkihankkeet

Ei lausuttavaa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Outi Kostama